

Autoreferat

(ZAŁĄCZNIK NR 3)

1. Imię i nazwisko

Mikołaj Rychło

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem szczegółów

W latach 1997–2002 odbyłem 5-letnie studia stacjonarne w zakresie filologii angielskiej w Instytucie Anglistyki na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego. 23.01.2002 uzyskałem tytuł magistra z wynikiem bardzo dobrym.

W 2006 roku zdobyłem stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na Uniwersytecie Gdańskim (Wydział Filologiczno-Historyczny). Tytuł rozprawy doktorskiej: *The Educational Approach to Second Language Teaching (Podejście ogólnokształcące w nauczaniu języka obcego)*. Praca napisana została pod kierunkiem prof. nadzw. dr. hab. Ryszarda Wenzla, a recenzentami byli prof. dr hab. Waldemar Marton i prof. dr hab. Roman Kalisz.

W latach 2011 i 2015 uczestniczyłem w dwóch szkołach letnich organizowanych przez Uniwersytet w Lejdzie (Leiden Summer School in Languages and Linguistics) uzyskując łącznie 25 punktów ECTS. W 2011 roku uczestniczyłem w następujących kursach (w nawiasach podaję nazwiska wykładowców):

1. Historical Morphology of the Germanic Languages (Dr. G. Kroonen) – 2 ECTS
2. Old English (Dr. R. Bremmer) – 2 ECTS
3. Indo-European Phonology (Prof. Dr. A. M. Lubotsky) – 2 ECTS
4. Indo-European Nominal Composition (Dr. V. Sadovski) – 2 ECTS

Zdałem również egzaminy oraz uzyskałem kolejnych 9 punktów ECTS z następujących przedmiotów:

- Introduction to Proto-Indo-European Phonology and Morphology (Drs. L. C. van Beek) – 3 ECTS, wynik: 7/10
- Old English (Dr. R. Bremmer) – 3 ECTS, wynik: 9,5/10
- Historical Morphology of the Germanic Languages (Dr. G. Kroonen) – 3 ECTS, wynik: 8,5/10

W 2015 roku uczestniczyłem w następujących kursach:

5. Old Church Slavic (Dr. T. C. Pronk) – 2 ECTS
6. Introduction to Sanskrit and Its Historical Grammar (Dr. L. I. Kulikov) – 2 ECTS
7. Reconstructing IE Nominal Morphology (Dr. Kloekhorst, Prof. Dr. Lubotsky i Dr. Pronk) – 2 ECTS
8. Introduction to PIE Phonology and Morphology (Prof. Dr. A. Lubotsky) – 2 ECTS

Pozostałe kursy i certyfikaty podnoszące kwalifikacje językowe:

- 1999 – certyfikat Cambridge Proficiency in English (CPE, C2)
- 2014/2015 – kurs języka niemieckiego na poziomie B1 (Centrum Herdera)
- 2015/2016 – kurs języka niemieckiego na poziomie B2 (Centrum Herdera)
- 2016/2017 – kurs języka niemieckiego na poziomie C1 (Centrum Herdera)
- 2017/2018 – kurs języka niemieckiego na poziomie C1 (Centrum Herdera)
- 2015/2016 – kurs języka francuskiego na poziomie B1 (Alliance Française)
- 2016/2017 – kurs języka francuskiego na poziomie B2 (Alliance Française)
- 2016–2018 – kurs z języka hiszpańskiego na poziomie B1

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2002–2006	asystent w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Gdańskiego
od 07.2006	adiunkt w Instytucie Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego w Katedrze Językoznawstwa

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Osiągnięciem naukowym przedstawionym do oceny jest cykl publikacji powiązanych tematycznie zatytułowany: *Contrasting Cognates in Modern Languages from a Diachronic Perspective*.

b) publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego

Monografia

1. Rychło, Mikołaj. 2019. *Contrasting Cognates in Modern Languages from a Diachronic Perspective*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego (recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Krzysztof Tomasz Witczak).

Artykuły recenzowane w czasopiśmie

2. Rychło, Mikołaj. 2018a. Polish *reż* and English *rye* concealed in Polish *ryjsko*: A case study of a pair of cognates and a root archaism. *Linguistica Silesiana* 39, s. 119–133 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części C, lista ERIH, 15 punktów).
3. Rychło, Mikołaj. 2017a. Kontrowersyjne ślady zmiany pie. *p > p_{germ}. *f utrwalone w polsko-angielskich wyrazach pokrewnych: zestawienia sporne i wczesne zapożyczenia. *Język Polski* XCVII (3), s. 114–128 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części C, lista ERIH, 15 punktów).
4. Rychło, Mikołaj. 2016a. Can weep lure? An analysis of a controversial Slavico-Germanic pair of cognates. *Beyond Philology* 13, s. 103–124 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części B, 7 punktów).
5. Rychło, Mikołaj. 2014a. Ślady prawa Grimma w angielszczyźnie w zestawieniu z polskimi wyrazami pokrewnymi: pie. *p > p_{germ}. *f. *Język Polski* XCIV (3), s. 200–211 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części C, lista ERIH, 15 punktów).
6. Rychło, Mikołaj. 2014b. Przejście pie. *p w p_{germ}. *f utrwalone w polsko-angielskich wyrazach pokrewnych: praformy różniące się budową słowotwórczą oraz późniejsze zmiany modyfikujące skutki prawa Grimma. *Język Polski* XCIV (5), s. 452–462 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części C, lista ERIH, 15 punktów).

7. Rychło, Mikołaj. 2013. English *herd* and Polish *trzęoda*. How the two words developed from one Proto-Indo-European root. *Acta Neophilologica* XV (1), s. 155–166 (czasopismo punktowane w części C, lista ERIH, 8 punktów).
8. Rychło, Mikołaj. 2012. An etymological comparison of English *fist* and Polish *pięść*: How they both descended from the PIE root for 'five'. *Linguistica Silesiana* 33, s. 19–38 (artykuł w czasopiśmie punktowanym w części C, lista ERIH, wówczas 10 punktów, obecnie 15 punktów).

c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Publikacje wchodzące w skład mojego osiągnięcia skupiają się wokół wypracowania nowego podejścia do kontrastowania języków współczesnych, którego głównym celem jest wyłonienie najstarszej wspólnej warstwy w porównywanych językach, a następnie przeanalizowanie jej pod kątem podobieństw i różnic oraz próba zrozumienia zmian, które do nich doprowadziły. Takie podejście wypracowałem w latach 2010–2019 w siedmiu artykułach opublikowanych w punktowanych czasopismach (w tym pięć z listy ERIH), które wchodzi w skład zgłoszonego tutaj osiągnięcia naukowego oraz w kilku innych pracach, które przedstawię pod koniec punktu piątego, w ramach pozostałych osiągnięć (Rychło 2011, Rychło 2014c, Rychło 2018b), a przede wszystkim w monografii pt. *Contrasting Cognates in Modern Languages from a Diachronic Perspective*, która przedstawia metodologię badań oraz kolejne analizy porównawcze.

Punktem wyjścia większości przeprowadzonych analiz są podobieństwa i różnice występujące w polsko-angielskich wyrazach pokrewnych, a główną cechą proponowanego podejścia jest ujęcie diachroniczne. Wprawdzie językoznawstwo kontrastywne z zasady nie uwzględnia perspektywy historycznej, jednak pozbawienie go tej perspektywy uniemożliwia realizację jednego z podstawowych celów tej dyscypliny, którym jest zrozumienie podobieństw i różnic między porównywanymi językami, a zwłaszcza ich przyczyn i źródeł.

Jeśli porównywane języki są spokrewnione, ważną część podobieństw, które przejawiają, spowodowana jest faktem, iż języki te pochodzą od wspólnego przodka. W wypadku angielszczyzny i polszczyzny był nim z pewnością język praindoeuropejski oraz jego późniejsze stadia rozwoju (po odłączeniu się grupy anatolijskiej, tocharskiej, itd.).

Również przyczyny rozmaitych rozbieżności między porównywanymi językami stają się bardziej zrozumiałe, jeśli skonfrontuje się je ze zmianami, jakimi podlegały te języki na przestrzeni

dziejów. Wynika to z faktu, że wiele zmian (zwłaszcza fonologicznych) skutkuje występowaniem systematycznych odpowiedniości dźwiękowych, które są w znacznym stopniu przewidywalne w obrębie odziedziczonego słownictwa.

Przedstawione powyżej względy uzasadniają tezę charakteryzującą postulowane podejście, którą można sformułować w następujący sposób: uwzględnienie perspektywy diachronicznej jest warunkiem wstępnym dla zrozumienia podobieństw i różnic między spokrewnionymi językami. W konsekwencji, rozbieżności między porównywanymi językami należy konfrontować ze zmianami, jakimi podlegały te języki od czasu wspólnego językowego przodka. Konfrontacja taka powinna stanowić nieodzowny element językoznawstwa kontrastywnego.

Mogłoby się wydawać, że powiązanie komparatystyki z diachronią skutkować będzie tradycyjnym podejściem historyczno-porównawczym. Jednak językoznawstwo historyczno-porównawcze stawia sobie inne cele niż zrozumienie podobieństw i różnic między językami współczesnymi. Należy do nich głównie odtwarzanie przedpiśmiennych stanów języka, np. rekonstrukcja praindoeuropejskiego czy prasłowiańszczyzny. Podsumowując, można skonstatować, że łączenie diachronii z analizą kontrastywną ma rację bytu. Taką dyscyplinę można nazwać komparatystyką diachroniczną, a przedstawione do oceny osiem prac może służyć za przykładowe badania w jej zakresie.

Podstawową jednostką podlegającą badaniu jest para podobnych morfemów w porównywanych językach. Przyjmując diachroniczne spojrzenie na porównywane języki, przyczyny podobieństw mogą wynikać z występowania w porównywanych językach: 1) form i znaczeń odziedziczonych (prapokrewnych), 2) zapożyczeń, które mogły pojawić się wskutek kontaktów językowych nie tylko między użytkownikami porównywanych języków, ale również w relacjach z użytkownikami języka trzeciego, z którego zapożyczenia wędrowały niekoniecznie bezpośrednio do porównywanych języków, lecz również za pośrednictwem kolejnych języków, 3) derywatów utworzonych niezależnie na gruncie porównywanych języków (lub ich wcześniejszych faz rozwoju) od podstaw słowotwórczych zawierających odziedziczone (lub zapożyczone) morfemy, 4) onomatopei, 5) form przypadkowo podobnie brzmiących.

Przyporządkowanie podobnych morfemów do jednej z powyższych kategorii oraz towarzyszące wyjaśnienie przyczyn podobieństw i różnic znalazło szersze omówienie w trzeciej części mojej monografii (Rychło 2019), którą poprzedza wieloaspektowa analiza zmian na różnych poziomach języka przeprowadzona w części drugiej. W celu wyjaśnienia rozbieżności porównywanych morfemów, w zależności od rodzaju różnic, odwołuję się do rozmaitych zmian fonologicznych, morfologicznych i semantycznych, które staram się wyjaśnić i zilustrować,

wyszukując ich skutki utrwalone w innych polsko-angielskich parach. Usiłuję również ustalić, kiedy dana zmiana zaszła, w którym języku i pod jakimi warunkami. Praca prezentuje ponad sto polsko-angielskich par (por. drugi indeks w monografii), ukazując w pewnym ograniczonym zakresie relikty świata praindoeuropejskiego, które przetrwały we współczesnych językach objętych badaniem. Ponad czterdzieści z tych par przedstawiam w szerszym kontekście uwzględniającym pokrewne odpowiedniki w innych językach słowiańskich, germańskich oraz indoeuropejskich, ze szczególnym uwzględnieniem języków najwcześniej poświadczonych (zwłaszcza hetyckiego, sanskrytu, greki, łaciny, gockiego i staro-cerkiewno-słowiańskiego) – por. pierwszy indeks.

Pozostałe prace wchodzące w skład osiągnięcia można podzielić na dwie grupy. Pierwsza z nich zawiera cztery artykuły (Rychło 2012, 2013, 2016a, 2018a). Każdy z nich koncentruje się na analizie jednej z następujących par wyrazów pokrewnych: pol. *pięść* = ang. *fist*, pol. *trzęoda* = ang. *herd*, pol. *wabić* = ang. *weep*, pol. *reż* (*rżysko*) = ang. *rye*. Druga grupa prac obejmuje trzy teksty opublikowane na łamach czasopisma *Język Polski* (Rychło 2014a, 2014b i 2017a), z których każdy analizuje kilkanaście pokrewnych odpowiedników, a ostatni włącza się do dyskusji nad spornymi etymologiami. W kolejnych akapitach omówię te prace w takim podziale.

Pierwszą, obszerniejszą pracą porównującą polsko-angielską parę wyrazów pokrewnych jest mój artykuł z 2012 roku pt. „An etymological comparison of English *fist* and Polish *pięść*: How they both descended from the PIE root for ‘five’,” opublikowany w *Linguistica Silesiana* 33, w którym przeanalizowałem rozwój obu słów identyfikując 19 zmian odpowiedzialnych za rozbieżności na poziomie struktury dźwiękowej. Niektóre z przekształceń fonetycznych odpowiedzialnych za różnice w analizowanych słowach są dobrze znane w fonologiach diachronicznych porównywanych języków, inne są zmianami rzadkimi obwarowanymi ścisłym kontekstem fonologicznym. O ile to możliwe, wskazane przekształcenia popieram licznymi przykładami innych polsko-angielskich par wyrazów pokrewnych ujawniającymi efekt działania tych samych zmian dźwiękowych. W wypadku zmian rzadkich staram się określić środowisko fonologiczne, w którym nastąpiła zmiana. Przykładem takiego rzadkiego przekształcenia fonetycznego zidentyfikowanego na podstawie rozwoju pgerm. **funhwsti-* (ang. *fist*) jest uproszczenie zbitek spółgłoskowych, a zwłaszcza ustalenie kolejności zaniku poszczególnych segmentów *i*, w szczególności, zanik frykaty **b* występującej przed dwiema innymi spółgłoskami. Zmiana ta nie była obecna w diachronicznych opisach rozwoju pragermańszczyzny. Po raz pierwszy znalazłem o niej wzmiankę kilka lat po opublikowaniu mojej pracy, w książce Dona Ringe’a i Ann Taylor (2014: 157).

Podobne cele przyświecały drugiej mojej pracy pt. „English *berd* and Polish *trzęoda*: How the two words developed from one Proto-Indo-European root” (Rychło 2013). Artykuł skupia się na skonstruowaniu tytułowych słów, ujawnieniu ich wspólnego pochodzenia i wyjaśnieniu ich odmiennych form. Mimo że odnaleziono zmiany dźwiękowe nie pozostawiają wątpliwości co do wspólnego źródłosłowu dla języków słowiańskich i germańskich, to jednak im dalej cofamy się w przeszłość (a jednocześnie bliżej czasów wspólnoty indoeuropejskiej), tym więcej wątpliwości i trudności z pogodzeniem rozbieżnych form w językach dawniej poświadczonych (na przykład, spirant w nagłosie form indo-irańskich: stind. *śárdha-*, awest. *sarəða-*). Już te pierwsze prace nad kontrastowaniem polsko-angielskich wyrazów pokrewnych uzmysłowiły mi, że z jednej strony możliwe jest czasem dokładne objaśnienie wszystkich różnic brzmieniowych w obrębie języków bałto-słowiańskich i germańskich; jednak z drugiej strony, warto próbować dotrzeć do korzeni praindoeuropejskich. W tym celu coraz częściej i coraz głębiej próbuję sięgać do języków starszych.

W artykule pt. „Can weep lure? An analysis of a controversial Slavico-Germanic pair of cognates,” poza zmianami dźwiękowymi, na pierwszy plan wysuwa się zróżnicowanie semantyczne. Celem artykułu jest zaproponowanie analizy dla kontrowersyjnej słowiańsko-germańskiej grupy wyrazów pokrewnych, reprezentowanej przez pol. *wabić* i ang. *weep*. Analiza ta przedstawia diachroniczną perspektywę zarówno semantycznego, jak i fonologicznego rozwoju dwóch ścieżek: słowiańskiej, wiodącej do współczesnej polszczyzny, oraz germańskiej, prowadzącej do współczesnej angielszczyzny. Mimo że według *Oxford English Dictionary*, poza grupą germańską, nie są znane żadne pewne wyrazy pokrewne dla ang. *weep*, związek między pgerm. **wōþjan* i psł. **vabiti* jest bliższy niż to się z początku wydaje. Różnice w strukturze dźwiękowej można wyjaśnić w kategoriach regularnych zmian dźwiękowych. W dodatku goc. *wopjan* ma zaskakująco zbliżone znaczenie do stpol. *wabić*. W rezultacie badań uwzględniających materiał staro-cerkiewno-słowiański, staropolski, gocki oraz staroangielski, poparta zostaje teza o pokrewieństwie pol. *wabić* i ang. *weep* oraz podjęta zostaje próba wyjaśnienia zmian fonetycznych i semantycznych, które wpłynęły na zróżnicowanie analizowanej pary. Praca porównuje znaczenia poświadczone w dawniejszych etapach rozwoju porównywanych języków i proponuje wyjaśnienie zmiany znaczeń zakładając pierwotne znaczenie ‘wołać’, zachowane w użyciach tego słowa w gockim przekładzie ewangelii.

Poszukując wyrazów pokrewnych, dość często można się zetknąć z pokrewnymi morfemami zawartymi wewnątrz wyrazów morfologicznie złożonych. Jedną z prac poświęconych temu zagadnieniu jest mój artykuł pt. „Polish *reż* and English *rye* concealed in Polish *rzyjsko*: A case study of a pair of cognates and a root archaism.” Celem tego artykułu jest analiza diachroniczna koncentrująca się na polskim słowie *rzyjsko*, którego rdzeń zachowuje pradawną nazwę żyta, czyli

reż. Nazwa ta została wyparta przez *żyto*, derywat od czasownika *żyć*, jednak w wielu językach słowiańskich i germańskich wciąż funkcjonują wcześniejsze pokrewne odpowiedniki słowa *reż*, np. ros. *рожь*, tudzież ang. *rye* ‘żyto’. W artykule przedstawione są pozostałe wyrazy pokrewne, aby na ich tle skonstruować ang. *rye* z dawnym polskim wyrazem pokrewnym *reż* oraz zrozumieć lepiej ich ścieżki rozwoju, przy odwołaniu do zmian dźwiękowych, które przeobraziły wspólną prapostać **ruggʰi-*. Wyraz pochodny *ryjsko* zanalizowany jest w kontekście innych nomina loci oraz zmiany semantycznej, której uległ. Praca wyróżnia również pojęcie archaizmu rdzennego.

Druga grupa artykułów opublikowana została na łamach czasopisma *Język Polski* i jest wynikiem zrealizowanego przeze mnie grantu, który uzyskał finansowanie w drodze konkursu dla młodych naukowców. Głównymi kryteriami doboru ponad trzydziestu zestawień pokrewnych odpowiedników germańsko-słowiańskich było ich występowanie w polszczyźnie, angielszczyźnie oraz w co najmniej dwóch różnych ugrupowaniach podrodziny języków słowiańskich (spośród zachodniego, wschodniego i południowego) i w co najmniej dwóch różnych gałęziach podrodziny języków germańskich (spośród zachodniej, wschodniej i północnej). W pierwszej kolejności odszukiwane były formy w najwcześniejszych etapach rozwoju polszczyzny i angielszczyzny oraz w językach blisko spokrewnionych i jednocześnie najdawniej poświadczonych, zwłaszcza w staro-cerkiewno-słowiańskim i w gockim (o ile się zachowały). Kolejnym kryterium było występowanie charakterystycznych śladów prawa Grimma. W następnej kolejności zgromadzony materiał został przeanalizowany i podzielony na kategorie pod względem morfologicznej dokładności porównywanych odpowiedników. Pierwszy artykuł z serii (Rychło 2014a), poza omówieniem metodologii, koncentruje się na wyrazach pokrewnych wywodzących się z jednej prapostaci, zarówno na tych, w których różnice wynikają z przekształceń czysto fonetycznych, jak i na tych z późniejszymi modyfikacjami słowotwórczymi.

Drugi artykuł (Rychło 2014b) skupia się na polsko-angielskich wyrazach pokrewnych, których źródeł różni się pod względem morfologicznym. Są to wyrazy pokrewne zawierające ten sam rdzeń, choć wywodzące się z dwóch form różniących się budową słowotwórczą. W pierwszej kolejności podane zostały pary wywodzące się z tego samego stopnia wokalizmu apofonicznego, a następnie z różnych stopni. Artykuł uwzględnia też pary, w których inne zmiany dźwiękowe utrudniają zidentyfikowanie prawa Grimma (prawo Verner’a, przejście pie. **k^h* w przedgerm. **p*, uproszczenie zbitek spółgłoskowych lub zmiany uwarunkowane analogią).

Trzeci z serii tekstów poświęconych śladom prawa Raska-Grimma w angielszczyźnie w ujęciu kontrastywnym uwzględniającym polskie wyrazy pokrewne koncentruje się na zestawieniach kontrowersyjnych. Uwzględnione w nim zostały sporne angielskie (i germańskie) wyrazy pokrewne,

które nie występują w słownikach etymologicznych języka polskiego. Podzielone one zostały na trzy grupy: etymologie prawdopodobne, nie(zupełnie) jasne oraz niepewne i zagadkowe. Ponieważ etymologie te w pewnej mierze zależą od doboru porównywanych słów i języków, od nich będzie zależało też to, czy można uznać daną polsko-angielską parę za parę wyrazów pokrewnych. Każdemu zestawieniu towarzyszy analiza najważniejszych rozbieżności wynikających ze zmian dźwiękowych, rozwoju semantycznego i budowy słowotwórczej prowadząca czasem do nowych interpretacji, takich jak (1) wyjaśnienie dot. obecności dźwięcznej spółgłoski /v/ w ang. *glove* (ze stang. *glov̥*), (2) instrumentalna interpretacja funkcji przyrostka *-ec* w *palec* wraz z odnalezieniem przykładu analogicznego – *czepiec*, (3) trzy hipotezy tłumaczące rozbieżność znaczeniową między pol. *pragnąć*, cz. *prahnout* ‘wysychać; tęsknić za czymś, pragnąć czegoś’, gł. *prabnyć* ‘wyschnąć’, ang. *frack, frack* ‘chętny, żądny, chciwy’, stnord. *freker* ‘zachłanny’ i niem. *frach* ‘bezczelny’, (4) symilatywna interpretacja funkcji przyrostka *-or̥* w *pisakor̥* wraz z odnalezieniem przykładu analogicznego – *wegor̥*.

Podsumowując można stwierdzić, że przedstawione powyżej publikacje przyczyniły się do wypracowania metodologii badań oraz nowego podejścia, które stawia sobie za cel zrozumienie źródeł podobieństw i różnic między porównywanymi językami. Najciekawszy potencjał tkwi w następujących możliwościach proponowanego podejścia. Przedstawiona metodologia badań pozwala: po pierwsze, wyłonić najstarszą, rdzenną warstwę we współczesnej polszczyźnie i angielszczyźnie; po drugie, odsłonić ukryte procesy słowotwórcze oraz ujawnić ich ślady w porównywanych językach; po trzecie, wyjaśnić ewolucję wspólnych rdzeni (ew. całych formacji) odtwarzając ich rozwój fonetyczny od czasu wspólnego językowego przodka; po czwarte, wyjaśnić różnice znaczeniowe identyfikując zmiany semantyczne i po piąte, wskazać we współczesnych językach relikty pozwalające na wgląd w praindoeuropejski świat.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Poza monografią i siedmioma punktowanymi artykułami przedstawionymi powyżej, mój pozostały dorobek po doktoracie zawiera monografię autorską w języku angielskim wydaną w Wydawnictwie Naukowym PWN oraz w Indiach, współredakcję monografii wieloautorskiej w języku angielskim wydaną w Niemczech (Peter Lang), 4 artykuły w czasopiśmie naukowych (w tym jeden na liście ERIH, jeden we współautorstwie i jeden w języku niemieckim w druku), 6 rozdziałów w monografiach (w tym 1 w druku) oraz dwa ukończone artykuły, które czekają jeszcze na wszystkie wymagane recenzje. Liczba referatów mojego autorstwa po uzyskaniu stopnia doktora

wyłoszonych na konferencjach wynosi 17, w tym 9 na konferencjach międzynarodowych w języku angielskim. Jeden z tych krajowych referatów przygotowałem wspólnie panią mgr Martą Noińską.

Moja pozostała działalność naukowa dotyczy trzech obszarów badawczych: najstarszych germańskich zapożyczeń w prasłowiańszczyźnie, filozofii edukacji językowej oraz głębszego zrozumienia rozmaitych zjawisk językowych dotyczących języków współczesnych, głównie angielszczyzny. Poza tymi trzema obszarami, mam jeszcze w dorobku kilka prac, których nie zakwalifikowałem do głównego osiągnięcia, chociaż pasują tematycznie do proponowanego cyklu. Przedstawię je na samym końcu. Przejdę teraz do omówienia tych prac w przyjętym tu podziale i kolejności.

Pierwszy z pozostałych obszarów badawczych stanowią najstarsze germańskie zapożyczenia w prasłowiańszczyźnie. Zaproponowałem ten temat mojej magistrantce, pani Marcie Noińskiej, która napisała bardzo dobrą pracę magisterską, a następnie przygotowaliśmy wspólnie trzy artykuły, z których pierwszy ukazał się już w czasopiśmie *Studia Rossica Gedanensia* 4. Tekst ten zatytułowany „From Proto-Slavic into Germanic or from Germanic into Proto-Slavic: A Review of Selected Loanwords” koncentruje się na dziewięciu spornych zapożyczeniach najwcześniejszej doby, które dotychczas były różnie interpretowane: przez badaczy zachodnich (np. Kiparsky 1934, Pronk-Tiethoff 2013) jako germańskie pożyczki w prasłowiańszczyźnie, a przez innych (głównie przez Martynova 1963, ale również przez Gołąba 1992) jako słowiańskie zapożyczenia w pragermańszczyźnie. Artykuł rozważa argumenty za i przeciw oraz stara się przesądzić, które z nich mogły trafić do prasłowiańszczyzny z języka pragermańskiego i czy można wykluczyć odwrotny kierunek.

Można odnieść wrażenie, że wnioski badaczy zachodnich opierają się często na wątpliwych przesłankach dotyczących kontrowersyjnych teorii na temat prakolebki Słowian oraz zakładają kierunek zapożyczenia z zachodu na wschód na podstawie twierdzenia o wyższości cywilizacyjnej ludów germańskich. Nawet jeśli mogłyby się wydawać te przesłanki prawdopodobne, nie można ich uznać za wystarczający argument przesądzający o kierunku zapożyczenia. Dlatego postanowiłem skoncentrować się przede wszystkim na kryteriach językoznawczych.

Analiza spornych zapożyczeń pokazała, że rozstrzygnięcie w pewnej mierze zależy od tego, z którymi słowami dany wyraz jest porównywany i które z nich zostaną uznane za pokrewne odpowiedniki, zwłaszcza gdy znaczenie poświadczone w starych językach germańskich i słowiańskich nie znajduje dalszego poparcia w pozostałych ugrupowaniach. Dobrym przykładem jest prasłowiańskie słowo *lukъ, które pasuje do stnord. *laukr*, stwniem. *loub* i stang. *lēac* (ang. *leek*). Na gruncie polskim wyraz był poświadczony w formie *luk*, a jego znaczenie odnosi się do różnych

gatunków czosnku i pora. Źródłem kontrowersji jest etymon praindoeuropejski i związana z nim kwestia kierunku zapożyczenia. Kluge–Seebold (2011: 562) proponują pie. **leudʰ-* /**al-* ‘rosnąć’, Pfeifer (s.v. *Lauch*) postuluje pie. **leug-* (gr. λυγίζειν ‘zginać’, λύγος ‘giętka gałąź’, łac. *luctārī* ‘walczyć, mocować’, lit. *lignas* ‘gibki, elastyczny’), Kroonen (2013: 329) rekonstruuje pgerm. **lauka-*, który wiąże z czasownikiem **leukan-* ~ **lūkan-* ‘zamykać, ciągnąć’, i wywodzi z pie. **léug/ǵ-e-*. Martynov (1963: 168-169) przywołuje gr. λευκός z nawiązaniem do pie. **leuk-ó-* ‘biały’. Moja propozycja to pie. **leuH-ko-* ‘to, co jest oddzielane, odklejane’. Proponowana etymologia odnosi się do pie. **leu-* razem z formami obocznymi **lēu-* : **lǽu-* : **lū-*, (również z laryngałem: **leuǵ-*) ‘abschneiden, trennen, loslösen’ (‘odcinać, oddzielać, odklejać’) – cf. Pokorny (1959: 681). Propozycja nowej etymologii została przedstawiona przeze mnie podczas V Spotkań Naukowych Badaczy Historii Języka (Tytuł referatu: Propozycja nowej etymologii psl. słowa **lukъ* ‘czosnek, cebula’ w kontekście germańskich zapożyczeń w prasłowiańszczyźnie). Tekst artykułu jest jeszcze w przygotowaniu.

Wspólnie z Martą Noińską przygotowałem dwa inne teksty. Pierwszym z nich jest rozdział pt. „The Indo-European heritage of the relatively secure Germanic loanwords in Proto-Slavic,” który ukaże się w tym roku w monografii *The Indo-European Legacy in Language and Culture: Selected Issues*. W tekście tym koncentrujemy się na dwudziestu dwóch germańskich zapożyczeniach w prasłowiańszczyźnie, które mają korzenie indoeuropejskie. Nasz ostatni artykuł pt. „Najstarsze germańskie zapożyczenia w polszczyźnie odziedziczone z języka prasłowiańskiego” nie został jeszcze opublikowany, ale jest już ukończony i czeka na recenzje w „Biuletynie Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”. W artykule zostaje podjęta próba wyodrębnienia najstarszych germańskich zapożyczeń odziedziczonych z języka prasłowiańskiego obecnych we współczesnej polszczyźnie. Przedstawiamy listę 95 potencjalnych pożyczek germańskich w języku prasłowiańskim i określamy, które z nich dotarły do współczesnej polszczyzny, a następnie, głównie na podstawie kryteriów językoznawczych (odpowiedniości dźwiękowe, przejrzystość struktury morfologicznej), tworzymy listę 25 najbardziej prawdopodobnych zapożyczeń.

Drugim obszarem badawczym jest filozofia edukacji językowej. Punktem wyjścia jest podejście ogólnokształcące, które zaproponowałem w monografii: *The Educational Approach to Language Teaching*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008, która wydanej również w Indiach (Chennai, Tamil Nadu: Yes Dee Publishing 2009). W podejściu tym kształcenie językowe przebiega w ścisłym związku z edukacją ogólną, rozwojem wyższych funkcji językowych oraz świadomym poznawaniu języka. Stoi ono w opozycji do takich nurtów glottodydaktycznych jak Second Language Acquisition oraz podejście naturalne (Krashen i Terrell 1983), a do pewnego stopnia, również podejście komunikacyjne. Nie negując istotnej roli komunikacji w nauczaniu

języków, nie można się zgodzić, że jest ona nadrzędną i najważniejszą funkcją podporządkowującą inne. Podejście ogólnokształcące jest propozycją powiązania z wyższymi funkcjami oraz edukacją ogólną, ponieważ mogą one stanowić alternatywę dla podejścia komunikacyjnego przez wzgląd na ich siłę motywacyjną. O ile podejście komunikacyjne zakłada, że motywacja do nauki języków obcych bierze się z takich potrzeb, jak załatwianie rozmaitych codziennych spraw (w sklepie, na dworcu, u fryzjera, itp.), o tyle podejście ogólnokształcące zakłada, iż przyjmowanie takich przesłanek w znacznym stopniu słyca edukację. Kontrpropozycją są treści ogólnokształcące oraz rozwój wyższych funkcji językowych, które nie wykluczają niższych, lecz je zawierają w sobie na zasadzie wzrastającej złożoności. Omawiana tu książka oraz dwa rozdziały w innych monografiach (Rychło 2007 i Rychło 2010) są pokłosiem trzech grantów, które wygrałem w ramach konkursów BW (szczegóły w wykazie – załącznik nr 5, punkt II F).

Przedstawione tu prace są kontynuacją mojego doktoratu, będącego pierwszym napisanym pod kierunkiem prof. Ryszarda Wenzla. Kilkoro późniejszych doktorantów kontynuowało ten kierunek badań (Aleksandrowska 2015, Daszkiewicz 2006, Janczukowicz 2014, Smalara 2009, Smentek 2012 i 2017), który został określony przez recenzenta jednej z tych późniejszych prac mianem „gdańska szkoła metodyki”. Określenie to postanowiliśmy potraktować jako wyzwanie do opublikowania wieloautorskiej monografii, która została wydana w Niemczech pod tytułem: *General Education and Language Teaching Methodology: The Gdańsk School of ELT* nakładem wydawnictwa Peter Lang (Janczukowicz i Rychło, red., 2015).

Artykułem łączącym diachronię z glottodydaktyką na poziomie studiów filologicznych jest zawarta w tej monografii praca pt. „The philological element in the education of a language teacher: Understanding the similarity between English and Polish” (Rychło 2015). W pracy tej zwracam uwagę na treści historycznojęzykowe, których brakuje w edukacji nauczycieli. Po omówieniu głównych przyczyn podobieństw polszczyzny i angielszczyzny, artykuł koncentruje się na potencjale drzemającym w zrozumieniu zmian typowych w procesach leksykalizacyjnych, jak również w znajomości przekształceń fonetycznych w celu zbudowania nieprzypadkowych skojarzeń między różnymi pojęciami oraz osiągnięcia tzw. *meaningful learning* (uczenia się ze zrozumieniem).

Prace dotyczące trzeciego obszaru badawczego mieszczą się na styku glottodydaktyki i językoznawstwa. Koncentrują się one na głębszym zrozumieniu rozmaitych zjawisk językowych w językach współczesnych.

Celem artykułu pt. „The irregularity of weak verbs without vowel alternations in Modern English” (Rychło 2017b) jest wyjaśnienie nieregularności części czasowników słabych. Choć

problem dotyczy współczesnej angielszczyzny, jego rozwiązanie leży w historii. Część czasowników uznawanych współcześnie za nieregularne jeszcze w okresie staroangielskim można uznać za regularne. Praca stawia sobie zadanie określenia, które konkretnie zmiany lub inne zjawiska z historii języka odpowiedzialne są za obecne nieregularności. Pierwotną ideą było uwzględnienie wszystkich współcześnie występujących czasowników nieregularnych i odróżnienie najstarszych apofonicznych przyczyn nieregularności od alternacji spowodowanych późniejszymi zmianami, takimi jak przegłos palatalny, skrócenia samogłosek, czy wielka przesuwka samogłoskowa. W pierwszej kolejności chciałem wydzielić pozostałe nieregularne, w których nie występują żadne alternacje. Grupa ta okazała się niejednorodna, a przyczyny nieregularności zróżnicowane. Artykuł analizuje 56 takich czasowników oraz 9 reliktyw ujawniających pozostałości słabej odmiany, np. *kempt*, *roast*. Główny korpus pięćdziesięciu sześciu został podzielony na pięć grup (z których jedna ma dwiema podgrupy). Każda z tych sześciu klas przedstawia inne wytłumaczenie istniejących współcześnie nieregularności.

Kolejna praca z trzeciego obszaru to artykuł pt. „Why do Poles fail to produce Polish sounds in foreign words?” (Rychło 2016b). Jest to rozdział w monografii wydanej w wydawnictwie Peter Lang i skupia się na wyjaśnieniu osobliwego zjawiska dotyczącego zaskakujących trudności w wymawianiu rodzimych dźwięków, które występują w nieco odmiennym od rodzimego kontekście. Polacy, na przykład, wymawiają często bezdźwięczny spirant [ɛ], tam gdzie Niemcy wymawiają [ç] w wyrazach takich jak *ich*, *nich*, *brechen*, *Milch*. Nieudolność ta jest zaskakująca, ponieważ o wiele bardziej zbliżona do niemieckiego [ç] jest frykata występująca w nagłosie słów *Chiny*, *historia*, *hieroglif*, *chinina*. Spółgłoska ta ma identyczny symbol [ç] w międzynarodowym alfabecie fonetycznym IPA. Zjawisko to demaskuje nieadekwatność powszechnego postrzegania dźwięków mowy w kategoriach segmentów, czy też symboli fonetycznych niezależnych od sąsiednich. Artykuł analizuje też inne przykłady tego zjawiska odwołując się do hiszpańskiego, islandzkiego, staroangielskiego, niemieckiego i polskiego.

Na zakończenie, chciałbym wspomnieć o czterech pracach, których nie zakwalifikowałem do głównego osiągnięcia, chociaż pasują tematycznie do proponowanego cyklu. Po raz pierwszy zaprezentowałem analizę kontrastywną polsko-angielskich wyrazów pokrewnych w referacie wygłoszonym w 2010 roku na dziewiątym sympozjum MESS (9th Medieval English Studies Symposium), zorganizowanym w Poznaniu przez Uniwersytet Adama Mickiewicza. W referacie pt. „Hand in Glove: a Shared Slavic-Germanic Root” zająłem się parą pol. *łapa* = ang. *glove*. W tym samym roku napisałem pierwszy artykuł kontrastujący współczesne wyrazy pokrewne (pt. „*Hwat* and its Polish and German cognates”). Ukazał się on na początku 2011 roku jako artykuł inauguracyjny nowego czasopisma *Hwat*. Wyłączyłem też z głównego osiągnięcia artykuł pt. „Gothic

wopjan, Polish *wabić* and English *weep*” (Rychło 2014c), ponieważ jest on wstępną wersją rozwiniętej później pracy (Rychło 2016a). W ostatnim czasie napisałem po raz pierwszy artykuł w języku niemieckim pt. „Englisch *Mead*, polnisch *Miód* und hochdeutsch *Met* aus der historisch-vergleichenden Perspektive.” Artykuł ten został pozytywnie zrecenzowany w czasopiśmie punktowanym. Nie uwzględniam go w głównym osiągnięciu, ponieważ nie został jeszcze wydrukowany. Tekst ten przedstawia analizę diachroniczną polskiego słowa *miód*, angielskiego *mead* oraz niemieckiego *Met* przeprowadzoną w nowym podejściu do badań komparatywnych rozwijanym w mojej monografii. Uwzględniając wyrazy pokrewne w innych językach praca stawia sobie następujący cel: wyjaśnić ewolucję wspólnego rdzenia tych słów odtwarzając ich rozwój od czasu wspólnoty praindoeuropejskiej. Aby zrozumieć lepiej ich ścieżki rozwoju, zidentyfikowane zostały zmiany dźwiękowe, które przeobraziły wspólne prapostacie. Zmiany te zostały zilustrowane dalszymi przykładami, a w podsumowaniu zostały uporządkowane chronologicznie. Ostatnią pracą pasującą tematycznie do głównego osiągnięcia, lecz nie uwzględnioną w punkcie czwartym niniejszego autoreferatu, jest mój artykuł pt. „Contrasting Partial Cognates in Modern Languages: English *wind* and Polish *wiatr*”. Artykuł ten otrzymał dwie bardzo pozytywne recenzje w czasopiśmie *Beyond Philology*, ale, za zgodą redaktor naczelnej, planuję opublikować go w czasopiśmie wyżej punktowanym. Tekst ten ma na celu odsłonięcie ukrytych procesów słowotwórczych angielskiego słowa *wind* i polskiego *wiatr*. Mają one niewątpliwie wspólny rdzeń i jasną motywację imiesłowową w językach germańskich, lecz dość zagadkowy źródłosłów na gruncie słowiańskim.

6. Omówienie działalności dydaktycznej i organizacyjnej

W Instytucie Anglistyki na Uniwersytecie Gdańskim, obok działalności naukowej, aktywnie uczestniczę w kształceniu studentów, prowadząc wykłady i ćwiczenia na studiach I stopnia z gramatyki historycznej języka angielskiego, gramatyki opisowej języka angielskiego, wstępu do językoznawstwa, metodyki oraz fakultet z języka staroangielskiego. Na studiach II stopnia prowadzę wykłady i ćwiczenia z językoznawstwa ogólnego i historycznego, językoznawstwa kontrastywnego, morfologii, składni oraz fakultety z etymologii. W swoim dorobku mam również wypromowanie 57 magistrów i pełnienie funkcji promotora pomocniczego w otwartym przewodzie doktorskim. Od 29.10.2010 do 30.09.2014 byłem też opiekunem naukowo-dydaktycznym specjalności język angielski z ramienia Uniwersytetu Gdańskiego nad Zespołem Kolegiów Nauczycielskich w Suwałkach, gdzie przez cztery lata sprawowałem również obowiązki

promotora prac licencjackich. Prowadziłem też wykłady gościnne za granicą (szczegóły w sekcji poświęconej współpracy międzynarodowej – punkt 7 oraz w wykazie).

Oprócz działalności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej, zaangażowany byłem w różne działania natury organizacyjnej. Od 1.09.2012 do 30.09.2017 pełniłem funkcję koordynatora kierunku: filologia angielska dla studiów niestacjonarnych w Instytucie Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego, a od 1.06.2004 do 1.10.2008 pełniłem funkcję kierownika praktyk studenckich w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Gdańskiego. Wielokrotnie brałem udział w komisji rekrutacyjnej (jako członek, egzaminator oraz autor pisemnego egzaminu wstępnego na filologię angielską). Brałem również udział w Komitecie organizacyjnym międzynarodowej konferencji naukowej (International Conference on Cognitive Linguistics: Parasession on Passive, Reflexive, Impersonal and Related Constructions. Sopot 12–13 lipca 2007). Byłem też organizatorem (wraz z dr. M. Daszkiewiczem) comiesięcznego międzywydziałowego forum dyskusyjnego “Successful Instruction” poświęconego teorii edukacji oraz filozofii edukacji językowej (Gdańsk, październik 2007 – czerwiec 2008).

7. Omówienie działalności popularyzatorskiej, informacja o współpracy międzynarodowej oraz pozostała działalność

W ostatnich latach wygłosiłem kilka wykładów gościnnych oraz napisałem artykuły popularnonaukowe (szczegóły przedstawiam w punktach IIIA1 oraz IIIG5 i 6 w załączniku nr 5). Wielokrotnie brałem udział w etapie okręgowym Olimpiady Języka Angielskiego w charakterze egzaminatora. Jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Językoznawczego.

W kwietniu 2008 uczestniczyłem w programie europejskim Erasmus Teaching Staff Exchange Programme, przebywając na Uniwersytecie Onsekiz Mart University w Çanakkale w Turcji, gdzie wygłaszałem wykłady. W latach 2011 i 2015 byłem na Uniwersytecie w Lejdzie (Leiden Summer School in Languages and Linguistics – szczegóły w punkcie drugim), gdzie również wziąłem udział w konferencji (The precursors of Proto-Indo-European: the Indo-Hittite and Indo-Uralic hypotheses). Wygłaszałem też referaty podczas wielu międzynarodowych konferencji naukowych, których szczegółowe przedstawienie wraz z tematami zawarłem w punkcie II G w wykazie (załącznik nr 5).

W 2018 roku, współpracowałem z **Harvard** School of Public Health w zakresie sprawdzenia zgodności kulturowej procedur badawczych oraz kwestionariusza do Badania Dobrostanu Pracowników przeprowadzonego przez Harvard School of Public Health w fabryce

Levi's w Płocku. Mój zakres obowiązków uwzględniał: ocenę adekwatności kulturowej przetłumaczonych wersji (1) kwestionariusza, (2) procedur badawczych i (3) zgody na udział w badaniu; oraz sprawdzanie, czy odpowiednio zostały zabezpieczone prawa pracowników biorących udział w badaniu.

8. Wskaźniki dokonań naukowych po doktoracie

Parametryczną ocenę mojego dorobku po doktoracie można oszacować w okolicach 200 punktów według starych zasad.¹ Składają się na nie następujące miary za następujące publikacje:

- 1 monografia w języku angielskim po doktoracie: 25 punktów (+ew. 12,5 za powtórne wydanie w Indiach),
- 1 monografia w języku angielskim wchodząca w skład osiągnięcia habilitacyjnego: 25 punktów (patrz przypis),
- 1 współredakcja monografii wieloautorskiej: 5 punktów,
- 9 artykułów w naukowych czasopismach punktowanych: 106 punktów (w tym 1 w druku), z czego 6 artykułów (85 punktów) za publikacje z listy ERIH,
- 6 rozdziałów w języku angielskim w monografiach: 30 punktów (w tym 1 w druku w języku niemieckim),
- 2 recenzowane artykuły anglojęzyczne w czasopismach spoza listy MNiSW.

Sumaryczna liczba referatów mojego autorstwa wygłoszonych po doktoracie na konferencjach wynosi 17, w tym 9 na konferencjach międzynarodowych w języku angielskim.

Bibliografia

Aleksandrowska, Olga. 2015. *The Educational Potential of Texts of Culture in Teaching English to Senior Secondary School Students*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Daszkiewicz, Michał. 2006. *The Assessment of Second-Language Reading and Writing Skills According to Karl Popper's Model of Language Functions*. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Gdański.

---

¹ Wprawdzie w dniu sporządzania niniejszego podsumowania, obowiązuje już lista wydawnictw punktowanych dla monografii, zgodnie z którą można oszacować moją książkę na 80 punktów lub 100 punktów (w naukach humanistycznych +25%). Jednakże, ponieważ nie została jeszcze ogłoszona nowa lista czasopism punktowanych MNiSW, przyjmuję starą punktację za monografię (25 punktów), aby uczynić podsumowanie wewnętrznie spójne.

- Golań, Zbigniew. 1992. *The Origins of the Slavs. A Linguist's View*. Columbus: Slavica Publishers.
- Janczukowicz, Karolina. 2014. *Teaching English Pronunciation at the Secondary School Level*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Kiparsky, Valentin. 1934. *Die gemeinslavischen Lehnwörter aus dem Germanischen*. Helsinki.
- Kluge-Seebold. 2011. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 25. wydanie. Berlin–Boston: De Gruyter.
- Krashen, Stephen D., Tracy D. Terrell. 1983. *The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom*. Hayward, California: Alemany Press.
- Kroonen, Guus. 2013. *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*. Leiden–Boston: Brill.
- Martynov, Viktor V. 1963. *Славяно-германское лексическое взаимодействие древнейшей поры (Slavjano-germanskoe leksičeskoe vzaimodejstvie drevnejšej pory)*. Minsk.
- OED 2009. *The Oxford English Dictionary on CD-ROM (v. 4.0.0.3)*. Oxford: Oxford University Press.
- Pfeifer, Wolfgang. 1993, online. *Etymologischen Wörterbuch des Deutschen*. Digitalisierungsgrundlage war die 2. Auflage (1993, Akademie-Verlag). Die digitale Version auf der Website des DWDS von Herrn Pfeifer fortlaufend korrigiert und aktualisiert. Akademie der Wissenschaften.
- Pokorny, Julius. 1959/2002. *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*. Bern und München: Francke Verlag.
- Pronk-Tiethoff, Saskia. 2013. *The Germanic Loanwords in Proto-Slavic*. Amsterdam–New-York: Rodopi.
- Ringe, Don i Ann Taylor. 2014. *A Linguistic History of English, Vol. II: The Development of Old English*. Oxford: Oxford University Press.
- Smalara, Marta. 2009. *Conscious Bilingualism and its Educational Implications*. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Gdański.
- Smentek-Lewandowska, Małgorzata. 2012. *Translation in Teaching and Learning English as a Foreign Language at the Advanced Levels*. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Gdański.
- Smentek, Małgorzata. 2017. *Exploring Translation in Language Learning*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Mikołaj Rydzko